

Հրատարակի յամեն Շա-
բաթ որ ըստ 'Նոր Տոմարի':
Տարեկան Կ. Ռուսիի 23:
Կոստանիստն Ընկերակ 508:

ՌԻՍՏԱՆԻ ԱՌԵՆԻ ԶՄԵՐԻ ԵՐԶԱՆԻԿ

Ամենայն ազգային հա-
տարողութիւնք ձրիաւ
պին:
Ստանիկն զգոր տպից-
մանք 2 անայ առ առգն:

Հ. Գ. Բ. Ս. Է.

Ը Ր Ը Ր Ը Տ Ե Լ Ե Ն Բ Ն Կ Ե Ր Ո Ւ Թ Ե Ը Ն

ՀԱՂԱԳԱՅԻՆ, ԲԱՐՈՍԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՆԱԿԱՆ ԴՆԵՆԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԵՏ. Գ. ԹԻՒ 107. ԿԵԼԿԵԹԵ 1847 Օգոստոս 28.

Ք Ե Գ Ը Ք Ե Կ Ե Ն Ք

Կ Ե Լ Կ Ե Թ Ը

ԴԱՍՏԻԱԲԵԿՈՒԹՅՈՒՆ ՕՐԻՈՐԻՆՑ

Մ'ԱՆԲԱՆԱԼ աստանօր 'ի գովեստ
զինչութեան և արգասեաց դատախա-
րակութեան, կամ որ լաւ ևս՝ դպրու-
ցական կրթութեան գոյարարական սե-
րին՝ կամ Օրիորդաց Լ'դգի մեքում՝
այնպէս է, որպէս թէ նստեալ 'ի նո-
րոյ երազս կարկատեաք կամ զուելոր-
դաց և գլխոյնեաց գայաք ընդ վոյ-
րապար ճարձատող: Բանգի եթէ ընդ-
յետս հայել հայիցի ոք 'ի հնութիւնս
ժամանակաց՝ տեսնելով տեսնէ ոչ
միայն զնորիկն աստուածադաշտութեն
կառուցեալ սեղան 'ի Հայս հաշտել
Վիքին 'ի նաւեր, և դառաղին գարուն
դպրոց ուսման ճարտարութեան և ար-
ուեստից հարանց համատարած ազ-
գայ աշխարհի, այլ և՛ որպէս հաւա-
նեալ իսկ եմք՝ վճիտ տեսնէ նա զու-
սաղին ուսումնարան նահապետական

Մարց հայր, այսինքն Օրիորդաց
Հայաստանեայց՝ Հակոյտ. Հետցն ա-
ռաջնոց: որք ընդ հակայից մեծա-
գործացն ուղտիցեալ՝ սկսեցին զար-
հեաւ և զգիտութիւն յորգիւ և 'ի
թոռանս իւրեանց, և 'ի վկանայն ընդ
որանց միահալոյն և եղբարց՝ յաստ-
ուածութիւն վերադասեալ՝ արժանո-
ցան տխրածականն երախտադ իտու-
թեան հանուրց ազգաց աշխարհի: Ո՞վ
այն Աստղիկ, կամ Արուսեակ, կամ
Անահիտ: Իսխ, և բիւր այլ այս-
պիսի անուանք, եթէ ոչ ճարտար և
հանձարեղ Հայտ. Հետցն սկսեմք, որ
իմաստութեամբ իւրեանց բարերար
ազգի մարդկան հանգիտացեալ՝ նախ
զմայրական, և ապա զոստուածա-
կանն ընկալան 'ի մարդկանէ զպատիւ:
Ո՞մն վհանդերձին անկուած և ձե հը-
նարելով, ոմն գղեղոց և զարմատոց
զօրութիւնսն փորձելով և բժշկու-
թեանն նախամոյր լինելով, այլ ոմն
զանարտութեան կերպ և կանոն հա-
տասելով, այլովքն հանդերձ:

Ո՞չ վոյրապար ինչ է դրութիւնս:

լիցի Հայաստան՝ սվ որպէս և համարել յոժարիցի, տակաւին ոչ կարէ ուրանալ թէ յերկու հազար ամաց հեռէ, այսինքն յԱղանայ մինչև ՚ի ջրհեղեղն, հանգիստարան և ստնառ զորով ամենայն մարդկան, որք զմի և իւր լիզու խօսէին, չիցէ հնարեալ իւր արուեստս սկիտանացուս ՚ի դիւրութիւն կենաց այնքան բազմութեան, Յայոց արուեստից, որպէս յամենայն դարս՝ նոյն և այժմ իսկ ՚ի մերում դարու, ոչ ոք իշխէ մերժել զկանոցին ճարտարութիւն, Եւ եթէ այսպէս՝ ուրեմն առաջին ուսումն զողորմական սերին եր՝ որ գտաւ ՚ի Հայաստան, և որին ունիաւ ընդ գոսերոց իւրոց յաշխարհ ամենայն,

Ո հնոց զանց արարեալ՝ խոնարհեացուք (Թմլ) յարդի անտերունջ վեճակ մերոց Հայրենեաց, ուր քաջ տեսանէ նորապիսն բանասերն, զի եթէ զԹ քան ամօք ՚ի խաղաղութեան կայցէ աշխարհն՝ չիք արուեստ որ ոչ ծաղիկ անգոսնոր, առաւել ևս արադ՝ քան թէ յայլուր հնար է, Կո, կասեալ դու՝ եթէ կամիս, զերթեկ կարգմանոց յամենայն հոսէ, և արգել զխաճառ յօտար աշխարհաց, տակաւին երկիր մեր առաւառութեամբ զնիւթն՝ և հօնճար բնակչաց վարպետն մեծ արարեալ՝ ոչ ինչ իմիք կարօտ մասն, Տիկնայք մեր սնտուք են մեր՝ ժրագլուխք յամենայն ՚ի գործս իւրեանց բիւրութեկ և դիւրառութ ամենայն աւամանց, Տիկնայք մեր սնտոյն արկեալ նիւթն մեզ ՚ի կայճէ՝ այսինքն ՚ի թաղեաց մինչև ՚ի նրաթեկ կերպասին, Տիկնայք մեր են մեզ բժիշկք ինքնուրոյցք, և հաղի ուրիք վճիպին ՚ի ճարտար զեղառուութեան իւ-

րեանց,

Ըստեղաբաշխութեան առաջին գիւտ լինել ՚ի Հայո, և մշակել այն առուեղապիս ՚ի տիկնաց մերոց աշխարհի՝ յայնից ցուցանեն անուանք ամայ մերոց զհետ երկրաստան որդւոցն Հայկոյ, և անուանք քանեւ զորից ժամանց՝ զհետ սկսյաւ հի գոսերաց նորու, — Չիք աղդ յաշխարհի որ կարիցէ յառաջ բերել այսքան հին, և այսքան հզօր ապացոյցս ՚ի հաստատութիւն գիւտիս այսորիկ, Եւ զի մի մի թուել մեզ միահաղցն զամենայն, տարունք նոյա սանեն հրաշս ՚ի նկարչութեան, և հրաշալիք ՚ի վարպետաց տաճարաց Տեսան յանդիման կացոյցանեն զլարճանա դեզապատար կուսանաց մերոց, Կենդանական Սաղմնութեանն գիտութիւն՝ որ այժմ՝ դրաւ զուշագրութիւն համօրէն Եւրոպիոյ, այն զի Կենդանին Գեղմանացի ՚ի 1778 թուականի Տեսան ընդ աղօս իմն հրատարակեաց անդ, յատուկ է պատաւանց մերոց յանդիմանի դարուց անտի, զոր և կոչեն «Աղմկել», Յորժամ դէպ լինի հիւանդին գիմիլ առ նոսա, նստուցանէ Աղմկողն զնա յանդիման, առնու զանդն մի կամ քորոց ՚ի պարունցն, կծկէ զամենայն մատուցս իւր, և ստեղծուրջ բալորիալ զգլխով, զծոճրակաւ, և զերեսօք հիւանդին՝ զբզռէ ՚ի նա և յինքն զայն ահաղին յօրաշաւմն և ճօճումն մարմնոյ՝ մինչև յորդորել զնա ՚ի բուն, ոպա խրէ վասնին կամ զքորոցն ՚ի դուտակ նորու և արձակէ ՚ի բաց,

Երկրորդ եթէ ոք ՚ի նորութիւն յուսաւարեալ ազգացն ունարկիցէ, արդարի բարի նախանձու ջնաւցեալ եռայ տեսանելով թէ յորչափ կոտարելութեան հասեալ իցեն տիկնայք նո-

ցաւ որ ոչ միայն մեռակերտ արուեստիցն սրբազանութեամբ ճոխանան, այլ և իմացական մտկայութեամբ մահաւան շարադրեն յօգուտ ընկերակցութեան ազգի մարդկան։ Բազմաբանութիւն և բազմաբանութեամբ եհաս 'ի ծայր արդի կատարելութեան իւրոյ՝ յորժամ հասարակութեան տեսչութիւն օրէնսդրաց նորա սահմանեաց ղհարկ գաւառարակութեան գողարական սերի նոցա։

Բարեկէտ եթէ նոքա՝ որ առ մերով ախիղերակալ թաղաւորութեամբ և ամուսն ազգի ոչ ունէին՝ որով ճանաչէին, սովին յայն գերակայ ժամանեցան 'ի կողար քաղաքական կրթութեց, մեզ՝ որպէս սկզբան ի նախահօր տղաց աշխարհի, աւատել արժան և հարկ է կրթել զօրիորդս մեր յաւանունս պէտպէս և պիտանի գիտութեանց։ Օրի որպէս գոհարն 'ի դարդ մարմնոյ, նոյնպէս և գիտութիւնն և պերճութիւն հոգւոյ։

Ընդամենը։

Ի տե՛ թէ՛ վերստին ժողով կղև Ինդամոց կատարութեան Մարգարական Նիմարանի մերում, յազազս ունիւր զՊարսն Մատար ոմն 'ի գլխաւոր վարժապետ Անգլիաբանութեան՝ ամասկան 300 ուսիի վարձու։ Ի սի ևս թէ՛ տուն գարութեան Նիմարանին փառադրելոց իցէ յայլուր առ 'ի յորդոր Անգլիացւոց առաքելոյ անդր պաւակա իւրեանց։

Անգլիաց 'ի խնդրոց ստաի, ոյսինքն՝ փախադրել տան Նիմարանին 'ի հեռաւոր ինչ գրութիւն արտաքոյ Հայոց թաղին՝ շարժէ գլխաւորակութիւն մեր յասուլիս հաւան և անհաւան կարծեաց։ Կործիք կառա-

վարութեան են՝ թէ՛ տակ Հայ աշուկերտոց յուսով ոչ կարէ Նիմարանն ընդդէմ կալ ծախուց իւրաց։ Ինչ կարծիք ոմանց 'ի հասարակութեան են՝ թէ՛ փոխադրութիւն տանն և ծախք երթեկութեան մանկանցն բազմաք ծանրանան 'ի վերայ ազգին, — Անգլիացաւ տաի յաւելուլ նաեւ ղվարձս հարուստ աշակերտաց, և կարճել լոթիւն ճրեացն՝ համեմատ արդեան և կաւմոնց Նիմարանին։

Ի սկզբան առաջիկայ ամսոյս մասնելոց է նորգլխաւոր Արժապեան Անգլիաբանութեան 'ի պաշտօն իւր, և մեք ակնուշխմք փութով սլարդելոյ խնդրոց, և ծաղիկալ տեսանելոյ դուստրմարան մեր աղայոյն հոգւով և եռանդեամբ միանգամայն։

— Տեսեաք անցեալ ազգային Պարսոյ և Բնութեաց թուի թէ՛ խրախոյս մեծ կալան 'ի դոհութեանց հրաւիրելոցն, ուստի լի, թէ՛ կրկին անգամ քաջութիւն շքարեական ման տալ վանն փսոնի կամ հանդամոտեալ խրախոյսնայ իւրեանց։

Այլ տեսեալ և դարձեալ տեսեմք, թէ՛ երանի թէ՛ ոյսպիսի վառումն շքարեականութիւն ինչիւր և յիրաւորային շինութեան և բարեկարգութեան, որոց մեծապէս կարօտիմք։ Օրալք միայն երկուց այսպիսի խրախոյսնայ կառուցանել կարեն գլխաւորան մի, որով կորեն հինգ գերգատանք բարոք տպրել և գողնն մեծացուցանել։

— ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿԱՐԴ և կանոնք Պարոյի Սրբոյն Սանկաւոյ՝ քաղկեդոն ժողովոց, որ 'ի 3 Եպրիլի և 'ի 28 Յունիսի։ Եւ որ աղաւթն Օրդնոք և Պաշտպանք բարեբար մոռք շինութեան՝ միտ դնել ինքեանց վերաբերելի պարտեանց, որպէս և վար-

ժառանգութեան իւրեանց յանձնել :

—Տի. ք. նաւապետ Երեմիայի Արեւիկայի Արարիկայի Յարգանքի Յովնանէն և Աւետիսի Աւարեանի որոց մեղմեմք յԱւարեանի զյաջող նաւարկութեան և զյաջողութեան դարձայ երջանկութեամբ և կենաց՝ ամեն :

—Սեւմերական թմրութեամբ հասաւ ուռոյց մի, որ կէսէր մերձ 70 պոնտիկէն : Արեւն զետարէն միմէր, և թէպէտ հիւանդն զգալ երկէր ցաւոյն, բայց ոչ խտրաւ թօթափեաց զմեղքի իւր նախքան դարձող ժամն զինի միջօրէին : Բայ թէ հիւանդն տակաւին չնչէ, և յոյս ևս կայ աստիւղ :

Նաւն Բնն ելանէ ք Մաւրիանիս
առ Արարիկայի եւ Բարսի :

Նաւն Գուրի Բարսի ք Մաւրիանիս
առ Արարիկայի եւ Բարսի :

Նաւն Հոսիսիսի Բնն Մարսի ք Մաւրիանիս
առ Արարիկայի եւ Բարսի :

Նաւն Սոսիսիսի ք Մաւրիանիս
առ Արարիկայի եւ Բարսի :

Նաւն Ռարսի ք Չիլի
առ Արարիկայի եւ Բարսի :

Նաւն Իստիսի ք Չիլի
առ Արարիկայի եւ Բարսի :

Նաւն Հիւսի ք Կորսի և Բարսի
առ Արարիկայի եւ Բարսի :

—Չիլի Ժողովն մերձ 90.000.000 ոսկի իրայս վասն ծխանելեաց առաջիկոց իւրեանց, որ անկանի երկու և կէս սուրբի առ մի անձն :

—Ի սի թէ Բարձրագոյն Եպարքոն Իզիկապատի թաղեալ իւր զիտուան իւր յայցելանել Եւրոպոյ :

—Յունիս 17 առանձին դրութեամբ ի Կոստանդնուպոլսոյ երեխ, զի Բարդք Կորդուաց մեծ հարուածս հասուցին զօրաց Սուլթանին, յորոց անկան՝ առի, որքիւ իբրեւ 4000. և Բեդրահան Բէյ ամրացեալ ի բերթն Վանայ՝ յամենայն դրութեանէ Զանայ սրաշտրանել զինքն :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Չիւանարուհիս Պէրսոս Վարդապետի Վեպարայի Կիւրապետն Առաջնորդի Երկրորդայ Ժողովի Տոմարան՝ յարկանի Եպիսկոպոսութեան ի դռն ճարտ Երեմի Երեմի 16 Յունիսի 1846 տի :

Բազմութեան ուխտաւորաց Հայոց և այցելուացն ի դանազան ազգաց, վայելեալք ի հանդէս օժման վեհափառ Հայրապետի ամենայն Հայոց Տեառն Ներսէսի Երեմի արժանացաւ ի 16 Յունիսի տեսանել և զհանգէս ձեռնադրութեան Պատրոս վարդապետի Բաղնարդի Նիկոպոլսոյ՝ յաստիճան եպիսկոպոսութեան, որ յամէ 1743 եկեալ ի կողմանէ Տաճկաւանի Հայոց սրտագամաւոր յընտրութեան Սրբաշնորհոյն Հայրապետին՝ ոտացեալ ունէր զվկայական, ի սրբան Պատրիարքէն Հայոց Կոստանդնուպոլսոյ, յայտատիճան, յոր և կոչեցաւ յայտաւառս : Յոսեփորդ ժամու կերպակէի վեհափառ Հայրապետն Ներսէս մի ժաշանդէս արարողութեամբ գնացեալ յիկեղեցին, զգնատաւորեցաւ յաւանդատանն և երկու անտի ի բնին Արքայն Ստեփաննոսի միմի վկային, ուր զկնի կատարելոյ քաղքնական խորհորդս որոց սրտաբազի, (քատորումնքն էր պատարապիչ,) բազմեցաւ ի Հայրապետական դահլոյս երեսաւ ժողովուրդն, իբրեւ ի վարդապետաց կալեալ ունէին զձեռնադրութեան զիրքն և խարդաւիղի բարձր Սրբաշնորհ :

Պօղոս եպիսկոպոսն զդեռնուք քահանայի առանց չուրջառի և վահաթի՝ մատենան 'ի ձեռնին կոցեալ կայր առաջն հեղանոյ : 'Դ միւսում' հոնեկեպակոյ սեպանի զգետաւորեալ կային 'ի սրատրաստի 6 եպիսկոպոսք : 2 քահանայք : 2 աւագ սորիաւարուք : 2 կիսասորիաւարուք : 2 շահակալք : 2 երդմեացոյցիք : 2 ընթերցողք : 2 սալմատոք : 2 վանապանք : 2 աղքատք : 2 իշխանք : 2 ևս 'ի վարդապետաց զեցեալ զպատմունձանս : ունեւով գտաւ զաւարտ 'ի գլուխս : ուրաք խաչաձև 'ի թիկունս : իսկ 'ի ձեռնն դտապանակ և դրուրվաւ կանգնեալ ինն յանդիման սեպանոյ Սերդն Ստեփաննոսի : 'ի հըրուիքի խաղաղախակին զդննապանն' ստքա դնուցեալ ուծին գնոստ առ Սրբաշնադոյն Հայրապետն խնկարկերով նոցա ընթացան և կորդալով զերդն : " Սուրբ Աստուած : սուրբ և հզոր : սուրբ և անմահ որ խաչեցար վասն միւր սղարմէս մեզ : " 'Դ հասանիլ աջա առաջն սեպանոյ անկան 'ի ծունկս ունեւով զբալանխ եկեղեցոյն 'ի ձեռն իւրեանց : և սրհնեալք 'ի Սրբաշնագոյն Հայրապետէն՝ յարեան և կացին մի առիկ և մի անախ : աղա հաւերեցան Սալմատացք՝ ունեւով 'ի գիրկս իւրեանց զՍալմատ : սրբ ըստ առաջնոյ արարողութեան Հայրապետին՝ յարուցեալ կացին 'ի կարգի առաջնոյն : Աստայամ՝ սրինակի հրաւիրեցան ընթերցողք : Վահակալք : Երդմեացոյցիք : Կիսասորիաւարուք : աւագ սարկաւ : աղունք : քահանայք : Եպիսկոպոսք : Իշխանք և աղքատք՝ Եւրաքանիւր իւրապանի սեփական զգետնուք և իւրոյ սրաշնաման ստականեալ պարագայիւք : Յետ այսոցիկ վկայիցո՝ հրաւիրեցաւ և ընծայեալն յեպիսկոպոսութեն : բայց 'ի ծունկս : մինչև

ածաւ առաջն սեպանոյն : ուր բազմեալ էր Հայրապետն : Այդ զինի կորդալոյ զինչ ինչ աղօթս կացացին դնուր ընծայն յոսին : սր սկաւ ընթեռնուր զերդմեաղիք իւր՝ լինել ցմահ իւր հետս : Եւ Հայրապետական Ամուսն իշխմածնի : անխախտ ունիլ զամենայն նոխնական ձէստ և արարողութիւնս Հայաստանեայց եկեղեցւոյ : ընդունել զամենայն սոսճմանագրութիւնս Հայրապետոյն իշխմածնի : և զոցին նման : Այդ առիճան առ առաջնան համբարձաւ 'ի սեպանն ըստ կոչման Հայրապետին : ուր նշովեալ զապանգապետս յեկեղեցի Քրիստոսի երևեալ : և ընկալեալ զհամանգամայն ուղարկաւ վարդապետս 'ի Քրիստոսեան եկեղեցւոյ՝ յամենայն աղօթոց վայրեալ : կանգնեալ ցին : ցնա յոսին և կարգաւ տուեալ զուղարկախոստովմութիւն հաւատոյ ըստ գաւառութեան Հայկական կաթողիկէ եկեղեցւոյ՝ զգեցուցին նմա զեմիփորան : Եւ կնի տյսորիկ Սրբաշնագոյն Հայրապետն ելեալ անտի պարտաւրութեամբ 6 զգետաւորեալ եպիսկոպոսաց՝ բուր վկայից և այլոց սրաշնանից՝ ցնաց և ել յաւագ բեմն ուրբ Աստուածածնի՝ առ ոյս սահմանեալ արարողութեամբ : Յերանել տրախոյս սեպան հետեւեցան նմիս 6 զգետաւորեալ Եպիսկոպոսուք և Եպիսկոպոսացան : իբրև մի բձեհայր արարողութիւն ուղբունի՝ ամուսրկաւ և նոտաւ Սրբաշնագոյն Հայրապետն : նստան 6 եպիսկոպոսեք : և անկաւ 'ի ծունկս եպիսկոպոսացուն և կատարեալ զսահմանեալ առ այս աղօթս : Էօծ ցնա 'ի բժամաստն և 'ի ճակատն խաչաձև : հաղորդակցութեամբ 6 գործակից եպիսկոպոսաց : եզին իդրախ նորա զթագն եպիսկոպոսական : ետան 'ի մի մատուցեալ

ձևումն զգաւտգան հովուական, հաստա-
տեցին դաւեաւարանի զիրգու և անցուցին
դմաւանի 'ի ճիւղիմ' : Ապա միահա-
մուռ դորձունեաց սկսեալ յԵպիսկո-
պոսապետէն մերձեցան 'ի համբոյր
ձեռաց նորա : որով և գլխեալ կարգն
Եպիսկոպոս — օրհնեալն՝ արձակեցան :

Հալէպի Եպիսկոպոս Գրիգոր

ԵՂԵՍԻՍ ՏԵՐ ՅԵՐԵՄԻԱՆ ,
ՏԵՐ ԵՂԵՍԻՍ ԵՂԵՍԻՍ :

Աւագի Գի 1846 :

'ի 6 Դեկտեմբերի

'ի Եղիշիմ :

Ե 'ի Զուլայ :

1847 Աւրիլ 18 :

— 1 անգոնայ թղթաբերն եկաւ 'ի
17 երգրուան այս ամոց յորժ. Ե
առաւելեան հիւսց ձուտակի կամ
Քարթովիկ յԵղիշիմ : Բայց մեք
և յայսմ նուագի զսերկ նստաք 'ի
լոց Հայրենեաց մերց : Ինչ երա-
նութիւն, եթէ ազատիրաբար հաղ-
տարեալ լինէր 'ի վերայ կարեօրա-
գոյն այս մասին հաղորդակցութեան
ընդ այս և ընդ Հայր :

— Բժ. քանակութիւն ձուտակի կամ
Քարթովիկ եկաւ 'ի Ուսանաւա-
նէ 'ի Բերեալ :

— Կալիկոնեան Մերկուրի աստ-
ցեալ 1 քաղիւն ասէ : Ընկերք արք
կարճեաւորեցան 'ի բանդին Գրաս-
կանի՝ վասն սիւսեւոյ ժեպակ յարստ
ձուտակի կամ Վնդրթովիկ : որպէս
զի սեւացին տերն քն, և առաւելու-
ցու զին պարենից 'ի քսողքին :

— Վատու ասի : Ընկ պարենիւս ու-
սացեալ կամ զգուշն բոյսն՝ այն-
քան և երթաւոյ օգական ոգւոց,
որքան և և կենդանին : Օր յեր-
շիշից զոյն կորուսանի զգաւութիւն
իւր ընդ. Ժամս հարուստ :

— յԱՅՆԻԱ երկի. ոչ շատ հուսն նա-

խարարին իւրում : ուստի և խոհոց
փոխել զնա :

Կարկեաացիք օր ըստ օրէ զօրանան
և գունդ գունդ 'ի վերայ յարձա-
կին Կատարեալոյ : Ասի դաւաճա-
նութիւն և 'ի Գեհեկոսա՝ թուսու-
րել զմիտս զարայն Կատարեալոյ : Հա-
ղարապետն Կարկեաացոյ՝ Վասիլե-
ն Կարսիկա, և այժմ 'ի Բարդանզա-
և սրբաէ դիպահւոյ յարձակել 'ի վե-
րայ Սարանի 1800 հեռեակօք և
100 հեռեւորք :

Տեղինն Սարանի մեծապէս փառա-
ւորեցաւ ներքով երկի մահապարտ
Կարկեաացոյ :

— Բժ. քան Սանտ Պետրքուրդոյ
ասէ : Ընկ Կրկսր Ուսանաց Դիկոդոյ-
սա Աւագին չե և ստորջացեալ 'ի հի-
ւանդութեանն յոր անկան : ուստի
և խախտեցաւ երեստ նորա 'ի Գեր-
մանիա՝ յայսմ ամի :

— Ի 1 եկաւսան ըստմ' երեւի
անձինք կարճեաւորեցան, և գոյք
նոցա յարքունիս առան՝ հրամանաւ
Կայսեր Ռուսոյ :

Բանասիրական

ԳՈՒՎ. ԻՆԷՒ. ՄԱՍՍՍՍՍՍՍ

(Հարանախել Թի- 106. Էջ 273 :)

Յայսմ ժամու տարազադատողն վարեալ փոք-
րեկ որդին Տէրոյ Հեղրիկա : որ Եկեալ էր անդ
ստանց հրամանի ծնալաց իւրոց՝ շուրջ փարձաւ
զձեկամի հօն : Զայս տեսեալ Գեաւորոյ քաղաքա-
պետին Իւրից, որ շարադոյնս արգտեալ էր վասն
անվերջ տրեալութեան Տէրոյ, բուռն եղաք զձեռ-
առանք ժանկանն, և խախտ եթէ որդին էր
նորա :

— “Ո՞ր ինչ միտս առնէր տղայոյն աղաքի՞” գո-
չեաց Տէր, “զն անգրանիկն է իմ” : “Ինչ չին կամք
միտսիւ նմա” : գրատարանեաց քաղաքապետն :
“Եթէ չար ինչ տրտարիցիք մանկուն, քո իմէ ձեռ-

Եւ զի յիշէ՛ք, ապառա՛նքս ։ Արե՛ւ լաւա՛ն, ³² Զայնեալս նա
տաւ ռեւն քի զըբախնաց իւրոց, ³³ Եւ արեւ զայս աղաւթ ։
Կրկինս զիս ընթ Տիեալս ծառայնի աշխարհի, Եւ զիւր
գիւնքոքն վերա, Կրկնս նորաւ—”

«Այնինչ նշանակէ դառն,՝ ստորագրուող ճէշքն իմն եղեալ է իմ իրարձ իրարմէլ զարկիրը իրարմ թիանն զո ՚ն նկատագորդող թիանն,՝ պատասխանանազ Գեղարար,՝ «Լուռն, զն աւաւրին եւ քնդ համարն իւրիսն ՚ն զո՞ղ զիդիցուցանելն զնիս զո՞ղ ՚ն նպատակն, ե թէ՛զաւն զադիցուցանելուդ զուսուր զիսն յանդուգն անճնողանքութեանն զո, աւաւ հայն հարգանքն բնաւ իւրն իմ՝ ասիպէզ զնս իսուր զիդ դիսն իրիւն զիսն անուր ՝ Չայսն արարցես, եւ զի՛ն ննաւմիջ զիւրիսն ՚ն իսնձար եղեղոն ՚ն զլուսն իրուր զո՞ լիւրսոն Քնդիսն զայնն ՝ Ստիկոնն իմէ՛ն զիւրիսն ՚ն նպատակնն, հոս՝ մեղոն քաննադ զուրիսնն յոյնքսն՝ հաւուրմն զուրիսնն զիսնն զո՞»

“Մտորդմբ՝ բռնապալ,” գրէիցոց Տէւ. Լաթօթաւ
ձայնն, “Կարծեմ որ եզ ըստնացայց իրիկն զկնտն
իմ” ք զուսնգ աբխանն լոյ՝ զսրիցեայեալ աղգեկին իմոյ”
“Ո՞րէ” գործոյց Գեառիւր, “Կարձէի զքն շեթն մեծ
հրուելէն՝ քիչ պատահն իմն ոտով ոտով կարէիք
քաղցաւարազն տպանին զկնտն յո” Բաղդաւ
ե. որովանք” Կրկնեաց Տէւ, “Եւ հաւատարմն դու. դե
մ ք վառնք ուրեմին զկնտն աբդ. իմոյ ք վեառ
ոյց. քան յուսմանս իմն պիտայց, որպէս զարձակու մն
նետի յայնպիսի նորոտակ ձիւեալ զորոնի՝ ձեռագ
հօք տաւապիւր” Ի՞նչ գու ինքեին Հայկան ք տղայն,
տէր իմ” Թեւ. եւ սչ է նա ընտանի. բնդ, Եւ զու
ժժժ զիտն զպիտարկաւոր եւ վանլըրուցիւ խաղս
նարս՝ որով զբաւէ՝ զիւրա ճնորդաց իւրոց, աւա
կաւելն եւ զմաւաւ տծ զսնեղից պմն նորա, զսո
նաթուեալ վերցնկու թիւն երեսոց նորին, եւ դմա
թաղոյն զայսորս թիւն՝ զեղիցիտնով ալաւց նո
րուն, որք շուտաշուանին խնդու թեամբ ք սեւա
նինն գիւ, թէպէտն. քաղ՝ արտաւաւ ք զօրէն կաթ
լըց ունձիւրոյ թատնն զայնս — Եւ աղա տուն եթէ
տեղեցի սիրտ քս ուրձնիւն զնեա, որ գուցէ վնա
ւաթէր պնա”

«Ինչպե՞ս», — արտաստիպանեաց Ղեկավար, «դե կամ
արձակեմ զինքն կամ մեռանին»։ «Ընտրութիւն
ի՞նչ փութով լինի», — առաց Տէւ. ք վայր ձգելով
զարման ք ձեռաց իւրոց։ «Կեանք յաւան»։

“Ահ, քայց և այնպէս նախ քան զայն տա-
ւալի թո խնդիրսոց, գաւաճան դու, ⁽¹⁾ դռնաց
քաղաքապետն, “Լթե որ նկատածիդ յինչեւ ի նա.”

«Տո՛ւք էմն հիմին դադրե՛ն իմ», աղաղակեցա՛յ Տէր
դառն եւ անուր ձայնեւ: «Սոհայն աղաւա՛մ յայն
հոյս դարձուցի՛ր դերեաւ աղաղա՛յ: Ի՛նձ դիպեալ
էմն ազնապետ թեմն քաղաք աշաղն ույնոցիկ, թեւ
չապի՛ր քաղաքի իմ, եւ ուստի դուցե՛ն նեան՝ յաբ
մէ հաղորդե՛ն իմ եւ նորա կնամք, լիբիւրիքի՛ն ի նորա
առաւել:»

Հընէք անդ յանկարծ դողալովն անհե-
մեկնալով թիտն ինքն իրաւան լայնութեան մարդ-
կան . որք ժողովեալ էին շաւրջ հմեցաք : որք

կային դաքս ինչ հետի քննության ծառային, յուրյան հերթը կապելին զտալուն և հեն՝ որդի բազակի յա հետը էին արդ՝ հոտը պահանջի կապալանքի իւրաց որ կախիաւ կոյր քննիւնդը և զգուշութեամբ քննադ զնետա իւր մէ քննի միւսը և ի նախնայ գրկուտ - զգին պրկեաց քննիւնդը և զարմարմ զաշա իւր յերկնեւ և շքովսն իւր շարժելին յաղթութիւն և զապահանջուտ նա քննի յապահանջութեւ իւր և ալ ինչքեաց զգնութեւն զնոյն, որ քննիւն իւրում ունի զիւր կննայ և մահուտ և յաւանդեալ որ պտտահալ և դառանի և տատանակալ մահուտ միջակնիլ յառաջ շարժելի իւրովութեամբ երկնայնայ ծնոյն և յանկարծ և արժաւ հաստատուն և անկողարդը և

Բնութան արքան էր գոռոցաւիթնն զգոռաւոր
 Կ ըփէն հայեցարայ, մինչ զի երբ արձակեաց զնեան
 Ս ժգին՝ ստոր շալեւն լարի աղջկոն քունտուա-
 տեաց աստեղի շէրէ ասնաւորի հանաւոր ներկայ հայտոյ
 Կբ մարտնաւ սարազնեայն՝ «Յիւրաքա՛ն ձեքեաց
 նեան զնձարն, և աղայն արաւախեալ»

ՀԱՍՏԱՆԱԾ ԻՐԱԹԻՄԱՅՈՂ ՂԵՆԱ ԽԴ, Ե՝ ՕՐՀՆԻՈՐ
ԷԿԵԿՆԻ ՍԽԵՆ ԿԱՐԱՆ, ՝ ԿՈՆՏԱՆ ԲԱՐԵՆԱՐԱՅՈՂՈՆ ՍՈՐԵՎ-
ԱՆԱԲՐ, ԿՐ ՏՆ, ԸՆԷՐ, ԳՐԱՐԱՄԱՆԻՆ ԿՈՒՐԱԹԻՄԱՅԻՆ,
ԿՐԹՈՂ ԿՈՆՏԱՆԻՆԱՆ ԽԱՆՏԱՆԻՆ ԳՎԱԾՅՈՒԹ ԿՐԱՆԱԿԱՆԱՆ
ՆԵՆԱԲ ԿՐԱՐԱՆ, Ե՝

Պորթլանդին արդ չուծին պորթլանդի ուր տարիտու. և Դե-
տա. հայր իւր: Սակոյնն մինչև չէ. և ք խոնարհակաթ.
հոյն շուրջ զպարսկացոս արդիւնքն իւրոյ փաթեալ,
ստեղծանին զհոսկոյն խաւին. և հարց, զի առ ինչ
պէտաւ արտհանել ի նա զէնան իրկարդ: Գոր ընտել-
լով զհոսկոյնս ք իւրաքին խաւմաւ:

««Լաւ ինտ,» Գարձայց Տէւ, յանկարծ բրգեւոր
ի գայլով, սրամուտ թահան, «Գլխ ինտ Գողճեցու
ուս ի Զբօժ պոյնան իւլ վանն մահուան որդեկնն
իմայ, եթէ աղանաւեկ զիտ մեւ սոս 3»

«Չհնարք վրեժ պահանջել», ձայնեց քաղաքացիոն բարիգործները: «Արե՛՛մ, պահանջել անպահր դու: Լեւ յորայ ինչոք կամ ինչ արե՛՛մք»:

(1) «... քան զիսոյ աշխարհն» պատասխանեաց Տէլ-
թովթաւ հայրցաւածով ազանելով յերես քաղա-
քապետարհէն։ «Ի՞նչու նպատակն իմ լինէր սիրտ քո
եղծի ք ղերս, երբունք տառադրինն։ Տեսեալ դու զի
նաւս իմ ոչ կըրէք սրբապալ»

«Դարձի եւ իրօտացար դու ապատրեմն»,- ասաց Ղեւս
սերը «Ե որովհետեւ խոտաւայաց քեզ գիւնանա քո
սէ խոտորեցալց քի բանից իմոց։ Օսկայն բոտ ու
բում անմն իմ քի դատմից կայ քի քոց։ Զարաննիւն
մախտնայ, յայտմհետեւ սրդիկից դեմք քի գիւնային
կրւելնալայ, գն միլ եւս աչք քո տեղեկն գլոյս ու
քեզգանին կամ ջրահիլ։ Աղեղն քո մաշարմբ անե
լիւտս լիցի իրօտեմանս։»

Հայրս բռնի տաճարապանք կրկին անգամ ձեռքս առնին յարարողին անվերջոր, և տրկնալ է ասպնցին զնա, Թագավան Վրդ և բարեւն զորքն ի սրտն կնն նորա ք

գաւթ շարժէր զստեճեմանս : ընդ այս անսիւ ծառ-
մօքնի յարտաստաւ լուծաւ Տէլ : Այն սիրուն ան-
ժիհեր որ ցարդ նկտց ահաբաժ և անորդուելի Դ
միջի ամենայն վտանգից և վտրմութեանց , հարե-
ցաւ այժմ Դ անս որտոտուտց որդեկին : Դ յի-
շեր գտան իւր և զտառտարանս զորս կրելոց և
նազելին իւր կին :

Անորոքն Գիտելի և ոչ եթող հաւանաւորին
իւրում առնուլ զհրոմարտական համարը յորդ-
ւոյ իւրին , և հրամայեաց տանել զնա Դ նաւ
փոքրիկ , յոր և ինքն եմուտ հանդերձ զհնաւու-
րեալ պահուածք : Պատահէր նա նաւաստանոց թի-
սմանը և պիտի ի բրաւանձ ուր համբ էին նորա Դ
ցածաք երանել և անցանելով ընդ հրկիթն Շուտ-
շարայ արհանել զհաւանաւորն Տէլ Դ Վերապն
կուզեալոյ , և անդ շրջայեալ պահել մինչե
ցման :

Հրապարակ տրեւն Տէլոյ , հապարճիւք և նե-
սիւք հանդերձ , զորս Գիտելի որոյ խորին ան-
տիապաշտութիւնն հաւասար էր ստտիկ անդթու-
թեան իւրոյ , ցանկաց որտորակել Դ սեղանս Դ
մի Դ Հրովմական սրբոց , զետեղեալ էին առ-
տա առաքնորդի նաւում : Անտղաւար պարզեցան
և նաւակն յուղի տնկու յորժամ մի Դ մրկոց
հասարակ Դ լին իւրից յորակեալ խաղից
ղնասա : Նաւաղին տահար եթող զդրակն , և
նաւն քաղաքագիտօք և ոյլ ժաղկամբ հանդերձ
Դ վտանգի էր իտարայդ լինելոյ :

Գիտելի զօրն տմենայն շարադործաց ահարեկ
եղև յերկիւղ մահու , յորժամ մին Դ ողաւաւու-
րաց յիշեաց նմա զի հաւանաւորն Տէլ ոչ նաւաղ
ժորժ էր Դ հաւամարութեան նաւակի բան յա-
նդակ յաղեղան , իսկոյն հրամայեաց նա արձա-
կել զՏէլ Դ հապարակ և թողուլ նմա տաւթնոր-
դել զնաւակն :

Կուտին առաքնորդեալ քաղկերթ ժնուօք ա-
րիստիքն Տէլոյ յաւալ անոր միանայր անդտնդ
ընդ յեմնայեալ արիան , և Տէլ յիշեաց յայնժամ
“ զի տղաբնութեամբ Աստուծոյ փութով աղտաե-
ցին Դ վտանգէն ”

Այն ինչ առաքնայեալ նաւակին ուղղեալ էր
դեպ Դ ցամաքն կոյս՝ ետիւ Տէլ գտանմին ժայռ-
ին , և որտայնեաց զթիամալս յաւելուլ զճիւղն
իւրիանց , մինչև անցան Դ ներքոյ դահաւանդին :
Յորժամ ժերձեցան Դ գլուխ մայրին , իւրաց զս-
ղեպն իւր Դ տեղաւնէն աւր կայր , և գարձուցեալ
յանկարձ զդրակն Դ կողմն ժայռին՝ որտեալ Դ ցա-
մաքն , Դ մեր էր Դ դահաւանդն և աներեւոյթ հ-
ղև յայտց , մինչև յերկիւղէ զդատարեալ էր ու-
մեք Դ նաւակին : Դ նմին ժամու ետիւտ Տէլ Դ
Շուարդ և հասաւ Դ հաւաք ըլտոց , որք առն-
թեր էին ճանապարհին հրկոյ Դ մէջ Աստու
և կուզեալոյ թաղոյց դինքն Դ մէջ մացառոց , ու-
տի գիտել նա անցանելոց էր Գիտելի Դ թերք իւր
հիմէ նա և ուղիկիցք նորա պրծեալ էին Դ ժաման-
ակաց : և անորդ հաւանալ Դ ցածաք : Աղան-

ցան նորա արհարե , սակայն բաղում զժուտեռ-
թիտեք , և Դ ցածաք երեւալ Դ բրաւան երկաթա-
կաղմեցին և յուղի անկան Դ հաղմն բերդին :

Հարանային :

ԱՌԱՎՈ՞

Մի՛ քաղեա աւտոյ Դ գիւլեթի տան ,
Թուրս հաղթեալոյ օրիկ Դ Բարուն՝
Թե՛ զնի՛ Դ Բարեա Բուր գործելի :
Գո՛ւ չի՞ն՝ գործելի հաճախելի :

Յորո՞ւ Բուր-ոյն խմ շարն յարսն ,
Կամ արաքտոյի՛ր , իմ լա՛յ Դ ծածալ :
Երե՛կ այս Երաք ինձն առ լիտն ,
Երեւոյս Երա յե՛ծ և առաքնի :

Դ ՄԱՌԱՎՈ՞

Բ . Գ .

ՆՈՐԱՅԻՆ ԲԱՌՈՒՐ

ԻՆՉ

Դ ԲԵՆԿԱԿԱՆ ԳՐՈՑ

ՄԻԹԱՐԱՐՑ ՍԵՐԱՍՏԱՅԻՈՑ :

ԱՇՐԱՍ որ է՝ Պաւստոսի որ է՝ Փոյլ
կառելի , որ է՝ խաւանայ , որ է՝ շը-
րեշն :

ԱՍԹԱՆԱՐԱՐԱՐ , որ է՝ յաւթբեժ ,
որ է՝ Տերեւանն , որ է՝ Մարտիրոսն :

ԱԻՐՄԻՈՒՆ , թատրոնէն , որ է՝ Քու-
տիւրէնն :

ԱՆԱՅՈՒՄ , որ է՝ նմա , որ է՝ մին-
դիտաւ պուհանն , որ է՝ ջիւի դաղձն ,
որ յԱրապիկերէն Քուսթեճ առէ :

ԱԻՐԻՍ , որ է՝ կարմիր ջրի դաղձն :
ԱՊՈՒՈՒՆԻՈՒՆ , որ է՝ զտաւմն որ է՝
բայտեանկի , և Թաւրքն զուանչիւհիլի ,
և Պարսիկ բու մարդարուն առնն :

ԱՍԿԱՐԱՐԱՐ , որ է՝ տարիչան :

ԱՐԱՍ , որ է՝ յալարն յուպալն :

ԱՆՃԻՏԱՆ , որ է՝ սալիտն :

ԱՅՐԱՍԱՅ , որ է՝ կապուտ սու-
տամն , որ է՝ բեխ սուտամ , որ է՝ պիթ
մագառն :

Ն ՏՊՐԵՆԻ ԱՐԱՐԱՅԵԱՆ ԲՆԱԲԵՐԻԹԱՐԱՐ
Մ . Դ . Թաւրքեանի Արապիկեան